

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖ

Vasario 16-osios g. 62, 76295 Šiauliai,
tel. (+370 41) 50 05 10, el. p. rastine@siauliai.lt.
Savivaldybės kodas 111109429

Lietuvos savivaldybių asociacijai
El. p. bendras@lsa.lt,
linda.kreimeryte@lsa.lt

2026-06- Nr. _____
Į 2026-06-09 Nr. SAVP-2026/500

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 17 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR TIESIOGINIO VALDYMO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE ĮSTATYMO NR. I-830 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

Šiaulių miesto savivaldybė, išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengtus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 17 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo Nr. I-830 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus, teikia šias pastabas.

Savivaldybė **nepitaria** siūlomam teisiniam reguliavimui tiek, kiek juo savivaldybės tarybos daugumos viešo pareiškimo nepateikimas per nustatytą terminą būtų siejamas su naujo tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje pagrindo atsiradimu.

Savivaldybės nuomone, siūlomas reguliavimas grindžiamas nepagrįsta prielaida, kad formalus savivaldybės tarybos daugumos nepasiskelbimas savaime reiškia savivaldybės tarybos neveiksnumą arba savivaldos funkcijų vykdymo sutrikimą. Praktikoje tokio automatinio priežastinio ryšio nėra. Šiaulių miesto savivaldybės taryboje šiuo metu savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi, tačiau taryba priima sprendimus, sudaro ir išlaiko veikiančius komitetus bei komisijas, vykdo savivaldos funkcijas, o savivaldybės gyventojų poreikiai yra tenkinami.

Todėl vien formalus daugumos pareiškimo nepateikimas neturėtų būti laikomas pakankamu pagrindu taikyti griežčiausią valstybės intervencijos į vietos savivaldą priemonę – tiesioginį valdymą.

Dėl savivaldybės tarybos daugumos pasiskelbimo termino

Pagal Vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 13 dalį savivaldybės tarybos dauguma yra savivaldybės tarybos narių frakcija ar frakcijos, tarybos narių grupė ar grupės ir (ar) į jokią frakciją ar grupę nesusivieniję savivaldybės tarybos nariai, savivaldybės tarybos posėdyje viešu pareiškimu pateikę savo veiklos programą ir sudarantys daugiau kaip pusę visų savivaldybės tarybos narių.

Taigi daugumos susiformavimas yra politinio susitarimo rezultatas. Jis priklauso nuo tarybos narių politinės valios, derybų, programinių nuostatų suderinimo ir pasitikėjimo tarp tarybos narių. Šis procesas ne visais atvejais gali būti objektyviai užbaigtas per įstatyme nustatytą kalendorinį terminą.

Pats termino nustatymas, jeigu jis būtų skirtas aiškumui ir viešumui užtikrinti, savaime galėtų būti svarstomas kaip organizacinė priemonė. Tačiau toks terminas neturėtų būti siejamas su tiesioginio valdymo įvedimo pagrindu, jeigu nėra nustatyta faktinė savivaldybės tarybos disfunkcija.

Priešingu atveju terminas tampa ne organizacine, o sankcine priemone, galinčia daryti nepagrįstą spaudimą tarybos nariams priimti politinį apsisprendimą ne pagal realiai susiformavusį politinį susitarimą, o dėl galimos valstybės intervencijos grėsmės.

Savivaldybės tarybos nariai yra savivaldybės bendruomenės atstovai, turintys savarankišką mandatą. Todėl jų politinis apsisprendimas jungtis ar nesusijungti į daugumą, pritarti ar nepritarti veiklos programai, dalyvauti ar nedalyvauti konkrečiame politiniame susitarime neturėtų būti netiesiogiai skubinamas griežčiausios intervencinės priemonės – tiesioginio valdymo – grėsme.

Dėl tiesioginio valdymo pagrindo neproporcingumo

Tiesioginis valdymas savivaldybės teritorijoje reiškia laikiną Konstitucijoje ir Vietos savivaldos įstatyme savivaldybėms laidojamos savivaldos teisės įgyvendinimo apribojimą. Tai yra išimtinė priemonė, kuri turėtų būti taikoma tik tada, kai savivaldybės institucijos faktiškai negali vykdyti joms pavestų funkcijų arba kai kyla kitos itin svarbios įstatyme nustatytos grėsmės.

Galiojantis Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymas tiesioginio valdymo pagrindus sieja su objektyviai reikšmingomis situacijomis: savivaldybės tarybos veiksmais ar neveikimu, keliančiais grėsmę valstybės konstitucinei santvarkai ar teritorijos vientisumui, savivaldybės tarybos posėdžių nevykimu 6 mėnesius iš eilės, negalėjimu vykdyti įgaliojimų dėl nepaprastosios ar karo padėties, pakartotinių rinkimų rezultatų pripažinimu negaliojančiais ir kitais išimtiniais atvejais.

Šiame kontekste siūlomas naujas pagrindas iš esmės skirtųsi nuo galiojančios įstatymo logikos, nes jis būtų siejamas ne su faktiniu savivaldybės tarybos neveiksmumu, o su formalaus politinio pareiškimo nepateikimu. Toks reguliavimas neatitinka proporcingumo principo, nes tarp procedūrinio trūkumo ir siūlomos pasekmės – tiesioginio valdymo – nėra būtino ir tiesioginio priežastinio ryšio.

Jeigu savivaldybės taryba priima sprendimus, vykdo Vietos savivaldos įstatyme nustatytas funkcijas, sudaro komitetus ir komisijas, svarsto bei tvirtina savivaldybei reikšmingus klausimus, vien daugumos viešo pareiškimo nebuvimas negali būti laikomas savivaldybės neveiksmumu.

Dėl komitetų ir komisijų sudarymo

Suprantama, kad VRM siekia užtikrinti savalaikį savivaldybės tarybos darbui reikalingų darinių – komitetų ir komisijų – sudarymą. Tačiau ši problema turėtų būti sprendžiama ne tiesioginio valdymo pagrindo sukūrimu, o aiškesniu Vietos savivaldos įstatymo reglamentavimu, kaip komitetai ir komisijos sudaromi tais atvejais, kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi.

Savivaldybės nuomone, Vietos savivaldos įstatyme tikslinga nustatyti atsarginę taisyklę, kad kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi, savivaldybės tarybos komitetai ir Vietos savivaldos įstatyme nustatytos komisijos sudaromi proporcingai savivaldybės tarybos frakcijų, savivaldybės tarybos narių grupių, mišrios savivaldybės tarybos narių grupės ir į frakcijas ar grupes nesusivienijusių tarybos narių skaičiui.

Toks sprendimas tiesiogiai spręstų praktinę problemą, kurią nurodo VRM, tačiau nebūtų perteklinis ir nesukurtų nepagrįsto tiesioginio valdymo pagrindo. Be to, komitetų ir komisijų sudėtį bet kuriuo atveju tvirtina pati savivaldybės taryba, todėl jų sudarymas gali būti užtikrinamas tarybos sprendimais, net ir nesant formaliai pasiskelbusios daugumos.

Dėl opozicijos teisių užtikrinimo

Galiojantis Vietos savivaldos įstatymas savivaldybės tarybos opoziciją sieja su savivaldybės tarybos mažuma, o mažumą – su savivaldybės tarybos daugumai nepriklausančiais tarybos nariais, frakcijomis ar grupėmis. Todėl praktikoje gali kilti neaiškumų, kaip opozicijos teisės įgyvendinamos tais atvejais, kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi.

Tačiau šis neaiškumas taip pat turėtų būti sprendžiamas tikslinant Vietos savivaldos įstatymo

nuostatas dėl opozicijos teisių įgyvendinimo, o ne nustatant naują tiesioginio valdymo pagrindą.

Savivaldybės nuomone, būtų tikslinga aiškiai nustatyti, kad tais atvejais, kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi, tarybos nariai, frakcijos ar grupės, nepritariančios savivaldybės taryboje faktiškai priimamiems politiniams sprendimams ar mero ir tarybos daugumos palaikomoms kryptims, gali viešai pasiskelbti opozicija ir naudotis Vietos savivaldos įstatyme opozicijai nustatytomis teisėmis.

Tokiu būdu būtų užtikrintos opozicijos teisės, tačiau nebūtų sukuriama neproporcingas valstybės intervencijos į vietos savivaldą mechanizmas.

Dėl galimos politinio spaudimo rizikos

Siūlomas reguliavimas taip pat gali tapti politinio spaudimo priemone. Kai tiesioginio valdymo pagrindas siejamas vien su formaliu pareiškimo nepateikimu, o ne su faktiniu tarybos neveiksmumu, pats terminas gali būti naudojamas politinėse derybose kaip spaudimo instrumentas.

Tokiu atveju pagrindinis dėmesys būtų nukreiptas ne į realų tarybos gebėjimą veikti, priimti sprendimus ir vykdyti funkcijas, o į formalų politinio darinio deklaravimą. Tai neatitiktų vietos savivaldos esmės, nes savivaldybės tarybos veiklos efektyvumas turėtų būti vertinamas pagal jos faktinį darbą ir priimamus sprendimus, o ne vien pagal tai, ar pateiktas konkretus politinis pareiškimas.

Dėl mero padėties tiesioginio valdymo metu

Siūlomas teisinis reguliavimas taip pat nepakankamai įvertina tiesiogiai išrinkto mero statusą. Meras yra savivaldybės vykdomoji institucija, turinti savarankišką demokratinį mandatą. Jo mandatas nėra išvestinis iš savivaldybės tarybos daugumos ir nepriklauso nuo to, ar savivaldybės taryboje yra viešai pasiskelbusi dauguma.

Meras taip pat neturi teisinių priemonių įpareigoti tarybos narius susivienyti į daugumą, parengti bendrą veiklos programą ar pateikti viešą pareiškimą. Todėl tiesioginio valdymo įvedimas dėl tarybos daugumos nepasiskelbimo galėtų nepagrįstai paveikti ir tiesiogiai išrinkto mero įgaliojimų įgyvendinimą, nors meras nėra šio politinio proceso subjektas ir negali jo kontroliuoti.

Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 3 straipsnio 5–7 dalyse kiekvienam galiojančiam tiesioginio valdymo pagrindui yra aiškiai priskirta konkreti teisinė pasekmė: vienais atvejais savivaldybės taryba ir tarybos nariai netenka įgaliojimų, kitais atvejais jų įgaliojimai sustabdomi, o atskiru atveju sustabdomi mero įgaliojimai.

Tuo tarpu projektu siūlomas naujas pagrindas nėra suderintas su šiomis nuostatomis. Projektas sukuria naują tiesioginio valdymo įvedimo pagrindą, tačiau aiškiai nenustato, kokios teisinės pasekmės dėl šio pagrindo kiltų savivaldybės tarybai, tarybos nariams ir merui. Tai laikytina teisinio reguliavimo spraga.

Be to, Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 4 straipsnio 4 dalis nustato, kad Vyriausybės įgaliotinis vykdo savivaldybės tarybos ir (arba) mero įgaliojimus, kurie būtini įstatymų nustatytoms savivaldybių funkcijoms atlikti. Todėl neaiškiai suregulavus naujo tiesioginio valdymo pagrindo pasekmes, galėtų susidaryti situacija, kai dėl savivaldybės tarybos vidaus politinio proceso būtų faktiškai apribojamas ir tiesiogiai išrinkto mero įgaliojimų įgyvendinimas.

Toks reguliavimas neatitiktų teisinio aiškumo ir proporcingumo principų.

Dėl subsidaraus siūlymo

Savivaldybė laikosi pozicijos, kad siūlomas naujas tiesioginio valdymo pagrindas neturėtų būti nustatomas.

Vis dėlto, jeigu šis reguliavimas būtų svarstomas tolesnėje teisėkūros procedūroje, siūlytina jį iš esmės koreguoti ir tiesioginio valdymo galimybę sieti ne su formaliu daugumos pareiškimo

nepateikimu, o su faktiniu savivaldybės tarybos neveiksmumu.

Siūlytina Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 7 punktą formuluoti taip:

„7) savivaldybės tarybos dauguma nepasiskelbė Vietos savivaldos įstatymo 17 straipsnio 8 dalyje nustatytais terminais ir dėl to savivaldybės taryba per 2 mėnesius nuo šio termino pabaigos nepriėmė nė vieno Vietos savivaldos įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos išimtinės savivaldybės tarybos kompetencijos sprendimo.“

Kartu būtina atitinkamai pakeisti Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 3 straipsnį ir aiškiai nustatyti, kokios pasekmės kiltų įvedus tiesioginį valdymą šiuo pagrindu, taip pat aiškiai atriboti savivaldybės tarybos ir tiesiogiai išrinkto mero įgaliojimų teisinį režimą.

Papildomai siūlytina Vietos savivaldos įstatyme nustatyti, kad kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi, savivaldybės tarybos komitetai ir Vietos savivaldos įstatyme nustatytos komisijos sudaromi proporcingai savivaldybės tarybos frakcijų, tarybos narių grupių, mišrios tarybos narių grupės ir į frakcijas ar grupes nesusivienijusių tarybos narių skaičiui.

Taip pat siūlytina aiškiai reglamentuoti opozicijos teisių įgyvendinimą tais atvejais, kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi.

Apibendrinant, Šiaulių miesto savivaldybė siūlo:

1. Nepritarti siūlymui nustatyti naują tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje pagrindą, siejamą vien su savivaldybės tarybos daugumos viešo pareiškimo nepateikimu per nustatytą terminą.
2. Tarybos daugumos nepasiskelbimo problemą spręsti ne per tiesioginio valdymo mechanizmą, o per aiškesnį Vietos savivaldos įstatymo reglamentavimą dėl komitetų, komisijų ir opozicijos teisių įgyvendinimo tais atvejais, kai savivaldybės tarybos dauguma nėra viešai pasiskelbusi.
3. Jeigu vis dėlto būtų nuspręsta nustatyti naują tiesioginio valdymo pagrindą, jį sieti tik su kumuliacinėmis sąlygomis: savivaldybės tarybos daugumos nepasiskelbimu ir dėl to atsiradusiu faktiniu savivaldybės tarybos neveiksmumu. Papildomai pakeisti Tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo 3 straipsnį ir aiškiai nustatyti naujo pagrindo pasekmes savivaldybės tarybai, tarybos nariams ir merui ir užtikrinti, kad tiesiogiai išrinkto mero įgaliojimai nebūtų ribojami dėl savivaldybės tarybos vidaus politinio proceso, kuriame meras neturi teisinių priemonių lemti tarybos narių apsisprendimo dėl daugumos sudarymo.
4. Pritarti projektams siūlomiems pakeitimams tiek, kiek jais siekiama didinti savivaldybės tarybos politinių darinių sudėčių, pareiškimų ir veiklos programų viešumą,

Savivaldybės meras

Artūras Visockas